

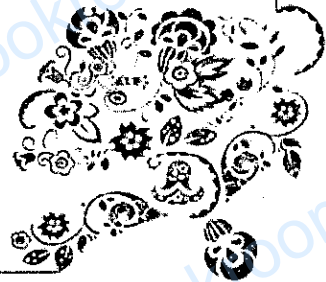
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

درسنامه

فقه

جلد اول

محمد حسین فلاح زاده

فهرست

<p>۳۳ ..... اقسام احکام تکلیفی</p> <p>۳۳ ..... شرایط تکلیف</p> <p>۳۵ ..... درس ۳: عمل به احکام</p> <p>۳۵ ..... تقلید</p> <p>۳۶ ..... بقای بر تقلید میّت</p> <p>۳۷ ..... راه‌های تشخیص اجتهاد واعلمیّت مرجع تقلید</p> <p>۳۷ ..... عدول از مجتهدی به مجتهد دیگر</p> <p>۳۹ ..... درس ۴: تقلید، احتیاط</p> <p>۴۱ ..... احتیاط</p> <p>۴۱ ..... تفاوت احتیاط واجب با احتیاط مستحب</p> <p>۴۳ ..... درس ۵: اجرای احکام دینی</p> <p>۴۳ ..... ضرورت تشکیل حکومت اسلامی</p> <p>۴۵ ..... رهبری در نظام اسلامی</p> <p>۴۶ ..... بحث ولایت فقیه</p> <p>۴۷ ..... اختیارات ولی فقیه</p> <p>۴۸ ..... تفاوت حکم با فتوا</p> <p>۴۹ ..... تعارض فتوا با حکم</p>	<p>۱۱ ..... پیشگفتار</p> <p>۱۳ ..... مقدمه</p> <p>۱۸ ..... سخنی با استادان محترم</p> <p>۲۱ ..... درس ۱: تعریف و تاریخ فقه</p> <p>۲۱ ..... تعریف فقه</p> <p>۲۱ ..... جایگاه فقه</p> <p>۲۲ ..... تاریخ فقه</p> <p>۲۳ ..... دستور فتوا</p> <p>۲۳ ..... مرجعیّت فقهی</p> <p>۲۵ ..... برای مطالعه</p> <p>۳۰ ..... درس ۲: شناخت احکام</p> <p>۳۰ ..... اجتهاد</p> <p>۳۰ ..... مقدمات اجتهاد</p> <p>۳۲ ..... منابع فقه (احکام)</p> <p>۳۲ ..... قول معصوم</p> <p>۳۲ ..... فعل معصوم</p> <p>۳۲ ..... تقریر معصوم</p> <p>۳۱ ..... عقل و اجماع</p> <p>۳۳ ..... تقسیم احکام</p>
--	--

درس ۱۰: غسل	۷۳	درس ۶: مقدمات نماز: طهارت (۱)	۵۰
کارهایی که بر جنب حرام است	۷۶	مقدمات نماز	۵۰
کیفیت غسل	۷۷	طهارت	۵۰
		وضو	۵۱
درس ۱۱: غسل‌های ویژه بانوان	۷۹	احکام وضو	۵۲
اقسام خون‌هایی که زن‌ها می‌بینند:	۷۹	شستن صورت و دستها	۵۲
احکام استحاضه	۸۰	مسح سر	۵۳
نشانه‌های استحاضه	۸۰	مسح پا	۵۳
اقسام استحاضه	۸۰	مسایل مشترک مسح سر و پا	۵۴
راه تشخیص اقسام استحاضه:	۸۰		
وظایف مستحاضه	۸۱	درس ۷: وضوی ارتماسی - وضوی جبیره‌ای	۵۵
وظیفه مستحاضه قلیله برای نماز	۸۱	وضوی ارتماسی	۵۵
وظیفه مستحاضه متوسطه	۸۱	وضوی جبیره‌ای	۵۵
وقت غسل استحاضه متوسطه	۸۱	نمودار احکام وضوی جبیره‌ای	۵۷
وظیفه مستحاضه کثیره	۸۲		
		درس ۸: شرایط وضو	۶۱
درس ۱۲: احکام استحاضه (۱)	۸۴	احکام شرایط وضو	۶۲
شک در خون استحاضه	۸۴	شرایط آب وضو	۶۲
تغییر استحاضه	۸۷	شرایط اعضای وضو	۶۲
		شرایط کیفیت وضو	۶۳
درس ۱۳: احکام استحاضه (۲)	۸۹	ترتیب	۶۳
وظیفه زن، پس از پاک شدن از استحاضه	۸۹	مُوالات	۶۳
حکم برخی از اعمال برای مستحاضه:	۸۹	از دیگران کمک نگرفتن	۶۴
		شرایط وضو گیرنده	۶۴
درس ۱۴: احکام حیض (۱)	۹۴		
شرایط حیض	۹۴	درس ۹: احکام وضو	۶۶
اقسام زنان حیض	۹۷	شکایات وضو	۷۰
اقسام زن‌های حیض	۹۸	برای مطالعه	۷۱
		آداب وضو	۷۱
درس ۱۵: احکام حیض (۲)	۱۰۰	برخی از مستحبات وضو	۷۱
اقسام صاحبان عادت وقتیه و عددیه	۱۰۰	مکروهات وضو	۷۲
اقسام صاحبان عادت وقتیه	۱۰۱		
اقسام صاحبان عادت عددیه	۱۰۲		

پیدایش و به هم خوردن عادت.....	۱۰۲	را ترک کرده و وظایف مستحاضه را انجام دهد.....	۱۲۸
پیدایش عادت.....	۱۰۲	در موارد زیر(با وجود شک) زن حیاض نمی‌باشد و جستجو لازم نیست.....	۱۲۹
به هم خوردن عادت.....	۱۰۳		
درس ۱۶ و ۱۷: احکام حیض (۳)	۱۰۴		
مبتدئه.....	۱۰۴	درس ۲۲: احکام حیض (۹)	۱۳۰
مُضطربه.....	۱۰۵	شکایات حیض.....	۱۳۰
مدت حیض نسبت به مبتدئه.....	۱۰۷	وظیفه زن پس از قطع جریان خون.....	۱۳۱
وظیفه مُضطربه.....	۱۰۸	وظیفه زن نسبت به نمازی که در وقت آن از خون حیض پاک شده.....	۱۳۲
ناسیه.....	۱۰۹	وظیفه زن پس از پاک شدن از حیض، نسبت به روزه.....	۱۳۲
مدت حیض نسبت به ناسیه.....	۱۱۰	جلوگیری از خونریزی.....	۱۳۳
درس ۱۸: احکام حیض (۵)	۱۱۲		
وقتیه و عددیه.....	۱۱۲	درس ۲۳: نفاس	۱۳۵
مدت حیض نسبت به صاحب عادت وقتیه و عددیه.....	۱۱۶	شرایط خون نفاس.....	۱۳۵
درس ۱۹: احکام حیض (۶)	۱۱۸	تفاوت و تشابه حیض و نفاس از نظر زمان.....	۱۳۵
وقتیه.....	۱۱۸	مدت نفاس.....	۱۳۶
وظیفه وقتیه.....	۱۱۹	پایان خون نفاس.....	۱۳۶
عددیه.....	۱۲۰	کارهایی که بر نساء حرام، مکروه و مستحب است.....	۱۳۸
وظیفه صاحب عادت عددیه.....	۱۲۱	وظیفه زن پس از قطع خون نفاس.....	۱۳۸
درس ۲۰: احکام حیض (۷)	۱۲۳	شک بین حیض و نفاس.....	۱۳۹
محرمات حیض.....	۱۲۳	کیفیت غسل استحاضه، حیض و نفاس.....	۱۴۰
درس ۲۱: احکام حیض (۸)	۱۲۷		
زمان حیض شدن زن و وظیفه او نسبت به نماز.....	۱۲۷	درس ۲۴: احکام غسل	۱۴۱
زمان شروع حیض.....	۱۲۷	غسل مس میت.....	۱۴۲
کارهایی که بر حیض مکروه است.....	۱۲۸	غسل میت.....	۱۴۳
کارهایی که بر حیض مستحب است.....	۱۲۸	غسل‌های مستحب.....	۱۴۳
وظیفه زن در مدتی که باید محرمات حیض		غسل‌های زمانی.....	۱۴۳
		غسل‌های مکانی.....	۱۴۴
		غسل‌های فعلی.....	۱۴۴

۱۷۱	تطهیر آب نجس	۱۴۶	درس ۲۵: تیمم
۱۷۱	آب کشیدن حیوانات	۱۴۶	موارد تیمم
۱۷۴	درس ۳۰: مُطَهَّرَات (۳)	۱۴۸	کیفیت تیمم
۱۷۴	زمین	۱۵۰	شرایط صحت تیمم
۱۷۵	آفتاب	۱۵۰	مبطلات تیمم
۱۷۵	شرایط مُطَهَّر بودن آفتاب	۱۵۱	احکام تیمم
۱۷۶	استحاله	۱۵۳	درس ۲۶: طهارت (۲)
۱۷۷	انتقال	۱۵۴	احکام نجاسات
۱۷۷	اسلام	۱۵۴	بول و غایط
۱۷۹	درس ۳۱: مُطَهَّرَات (۴)	۱۵۵	مردار
۱۷۹	تبعیت	۱۵۵	اشیای چرمی و فرآورده‌های گوشتی
۱۷۹	برطرف شدن عین نجاست	۱۵۷	فرآورده‌های لبنی
۱۸۰	استبرای حیوان نجاستخوار	۱۵۸	درس ۲۷: احکام نجاسات
۱۸۰	غایب شدن مسلمان	۱۵۸	خون
۱۸۰	احکام تخلی (مستراح رفتن)	۱۵۹	حکم کلی
۱۸۱	تطهیر مخرج بول و غایط	۱۵۹	شراب
۱۸۳	درس ۳۲: وقت نماز	۱۶۰	کافر
۱۸۴	وقت نمازهای یومیّه	۱۶۱	چگونه چیز پاک نجس میشود؟
۱۸۴	ظهر	۱۶۴	درس ۲۸: مُطَهَّرَات (۱)
۱۸۴	مغرب	۱۶۴	آب
۱۸۴	نیمه شب	۱۶۵	احکام آب مضاف
۱۸۴	فجر دوّم	۱۶۵	اقسام آب مطلق
۱۸۵	وقت مخصوص و مشترک نماز ظهر و عصر	۱۶۶	احکام آب قلیل
۱۸۵	وقت مخصوص و مشترک نماز مغرب و عشا	۱۶۶	احکام آب کر، جاری، چاه و باران
۱۸۶	وقت نماز صبح	۱۶۷	برخی از خصوصیات باران
۱۸۶	وقت فضیلت نمازهای یومیّه	۱۶۷	احکام شک در آب
۱۸۶	وقت نمازهای غیر یومیّه	۱۶۹	درس ۲۹: مُطَهَّرَات (۲)
۱۸۷	احکام وقت نماز	۱۶۹	چگونگی تطهیر اشیاء نجس با آب
		۱۶۹	کذا

۲۱۶	درس ۳۷: واجبات نماز (۱)	۱۸۹	درس ۳۳: قبله و لباس نمازگزار
۲۱۶	واجبات نماز	۱۸۹	راههای تشخیص قبله
۲۱۶	فرق بین رکن و غیر رکن	۱۹۰	تابش خورشید و تعیین قبله
۲۱۷	احکام واجبات نماز	۱۹۰	وظیفه کسی که جهت قبله را نمیداند
۲۱۷	نیت	۱۹۱	لباس نمازگزار
۲۱۷	عدول از نیت	۱۹۱	مقدار پوشش در نماز
۲۱۸	قیام	۱۹۵	مستحبات لباس نمازگزار:
۲۱۹	احکام قیام	۱۹۵	مکروهات لباس نمازگزار:
۲۲۰	تکبیره الاحرام	۱۹۷	درس ۳۴: مکان نمازگزار
۲۲۰	واجبات تکبیره الاحرام:	۱۹۷	شرایط مکان نمازگزار
۲۲۲	درس ۳۸: واجبات نماز (۲)	۱۹۷	احکام مکان نمازگزار
۲۲۲	قرائت	۲۰۳	درس ۳۵: احکام مسجد (۱)
۲۲۲	احکام قرائت	۲۰۳	مسجد سازی
۲۲۵	جابه جایی حمد و تسبیحات	۲۰۴	تعمیر و توسعه مسجد
۲۲۵	برای مطالعه	۲۰۴	معماری مسجد
۲۲۷	درس ۳۹: واجبات نماز (۳)	۲۰۵	مخارج مسجد
۲۲۷	ذکر	۲۰۶	لوازم مسجد
۲۲۷	رکوع	۲۰۶	استفاده از وضوخانه مسجد
۲۲۷	ذکر رکوع	۲۰۷	برگزاری مجالس سوگواری
۲۲۷	آرامش بدن در رکوع	۲۰۸	درس ۳۶: احکام مسجد (۲)
۲۲۸	ایستادن و آرامش بعد از رکوع	۲۰۸	نماز خواندن در مسجد
۲۲۸	وظیفه کسی که نمی تواند رکوع کند	۲۰۹	نماز تحیت مسجد
۲۲۸	فراموش کردن رکوع	۲۰۹	جاگرفتن برای نماز
۲۲۹	برخی از مستحبات رکوع	۲۱۰	حفظ حرمت مسجد
۲۲۹	سجود	۲۱۱	تطهیر مسجد
۲۲۹	واجبات سجده	۲۱۲	رفتن جنب و حیض به مسجد
۲۳۰	ذکر	۲۱۳	مستحبات مسجد
۲۳۰	آرامش	۲۱۳	مکروهات مسجد
۲۳۰	قرار گرفتن هفت عضو بر زمین	۲۱۴	اذان و اقامه
۲۳۰	مساوی بودن مواضع سجده		
	گذاشتن پیشانی بر چیزی که سجده بر آن		

۲۵۱.....	وظیفه کثیرالشک	۲۳۱.....	ضحیح است
۲۵۱.....	شک امام و مأوم	۲۳۲.....	سربرداشتن از سجده
۲۵۱.....	شک در نماز مستحب	۲۳۲.....	برخی از مستحبات سجده
۲۵۲.....	شک در اصل نماز	۲۳۴	درس ۴۰: واجبات نماز (۴)
۲۵۲.....	حکم گمان در نماز	۲۳۴.....	وظیفه کسی که نمی تواند به طور معمول
۲۵۳.....	نماز احتیاط	۲۳۴.....	سجده کند
۲۵۳.....	کیفیت نماز احتیاط	۲۳۵.....	سجده واجب قرآن
۲۵۴.....	سجده سهو	۲۳۶.....	تشهد
۲۵۴.....	کیفیت سجده سهو	۲۳۶.....	سلام
۲۵۴.....	موارد سجده سهو	۲۳۷.....	ترتیب
۲۵۵.....	اجزای فراموش شده نماز	۲۳۷.....	مُوالات
۲۵۶	درس ۴۵: نماز مسافر (۱)	۲۳۸.....	قنوت
۲۵۶.....	شرط اول	۲۳۸.....	تعقیب نماز
۲۵۸.....	شرط دوم	۲۴۰	درس ۴۱: مُبطلات نماز
۲۵۸.....	شرط سوم	۲۴۰.....	احکام مبطلات نماز
۲۵۹.....	شرط چهارم	۲۴۱.....	سخن گفتن
۲۶۰.....	شرط پنجم	۲۴۲.....	خندیدن و گریستن
۲۶۰.....	شرط ششم	۲۴۲.....	رو از قبله برگرداندن
۲۶۰.....	شرط هفتم	۲۴۲.....	برهم زدن صورت نماز
۲۶۱.....	شرط هشتم	۲۴۳.....	دستها را بر هم گذاشتن
۲۶۳	درس ۴۶: نماز مسافر (۲)	۲۴۳.....	آمین گفتن
۲۶۳.....	وطن	۲۴۴.....	چیزهایی که در نماز مکروه است
۲۶۵.....	قصد ده روز	۲۴۵	درس ۴۲: شکایات نماز (۱)
۲۶۶.....	اماکن تخییر	۲۴۵.....	شک در اجزای نماز
۲۶۸	درس ۴۷: نماز قضا	۲۴۶.....	شک در رکعات
۲۷۰.....	نماز قضای پدر	۲۴۶.....	شک هایی که نماز را باطل نمی کند (غیر
۲۷۱.....	نماز استیجاری	۲۴۷.....	مبطل)
۲۷۱.....	شرایط اجیر	۲۵۰	درس ۴۳ و ۴۴: شکایات نماز (۲)
۲۷۲.....	وظایف اجیر	۲۵۰.....	شک کثیرالشک

۲۹۷	درس ۵۲: نمازهای مستحب (۲)	۲۷۴	درس ۴۸: نماز جماعت (۱)
۲۹۷	نماز عید.....	۲۷۴	اهمیت نماز جماعت.....
۲۹۷	وقت نماز عید.....	۲۷۵	شرایط نماز جماعت.....
۲۹۷	چگونگی نماز عید.....	۲۷۶	شرایط امام جماعت.....
۲۹۸	نماز حضرت جعفر <small>علیه السلام</small>		
۲۹۹	نماز طلب باران.....	۲۸۰	درس ۴۹: نماز جماعت (۲)
۲۹۹	چگونگی نماز باران.....		حالت‌های مختلف برای پیوستن به نماز
۲۹۹	مستحبات نماز باران.....	۲۸۰	جماعت (اقتدا کردن).....
۳۰۱	نماز حاجت.....	۲۸۲	وظیفه مأوم در نماز جماعت.....
		۲۸۲	اقتدا در رکوع.....
۳۰۲	درس ۵۳: روزه	۲۸۴	احکام نماز جماعت.....
۳۰۲	روزه‌های واجب.....	۲۸۵	برخی از آداب نماز جماعت:
۳۰۳	روزه‌های حرام.....		
۳۰۴	روزه‌های مستحب.....	۲۸۷	درس ۵۰: نماز جمعه
۳۰۵	روزه‌های مکروه.....	۲۸۷	اهمیت نماز جمعه.....
۳۰۵	نیت روزه.....	۲۸۸	وقت نماز جمعه.....
		۲۸۸	چگونگی نماز جمعه.....
		۲۸۸	شرایط نماز جمعه.....
۳۰۸	درس ۵۴: مبطلات روزه	۲۸۹	شرایط امام جمعه.....
۳۰۸	خوردن و آشامیدن.....	۲۸۹	وظیفه امام جمعه هنگام ایراد خطبه‌ها.....
۳۰۹	تزریق آمپول.....	۲۹۰	محتوای خطبه‌ها.....
۳۰۹	رساندن غبار غلیظ به حلق.....	۲۹۰	وظیفه نمازگزاران جمعه.....
۳۱۰	دروغ بستن به خدا و پیغمبر.....		
۳۱۰	فرو بردن تمام سر در آب.....	۲۹۲	درس ۵۱: نماز آیات، نمازهای مستحب (۱)
۳۱۱	قی کردن.....	۲۹۲	نماز آیات.....
۳۱۱	استمنا.....	۲۹۲	چگونگی نماز آیات.....
۳۱۱	باقی ماندن بر جنابت تا اذان صبح.....	۲۹۳	احکام نماز آیات.....
۳۱۲	باقی ماندن بر حیض و نفاس.....	۲۹۴	نمازهای مستحب.....
۳۱۲	اماله کردن.....	۲۹۴	نماز غفیله.....
	وظیفه زن پس از پاک شدن از خون حیض و	۲۹۴	کیفیت نماز غفیله.....
۳۱۳	نفاس، نسبت به روزه.....	۲۹۵	نافله نمازهای یومیّه.....
۳۱۴	وظیفه زن پس از پاک شدن نسبت به روزه.....	۲۹۵	نماز شب.....
		۲۹۶	وقت نماز شب.....

۳۲۴	درس ۵۷: اعتکاف	۳۱۶	درس ۵۵: قضا و کفاره روزه
۳۲۴.....	شرایط اعتکاف.....	۳۱۶.....	روزه قضا.....
۳۲۴.....	نیت اعتکاف.....	۳۱۶.....	کفاره روزه.....
۳۲۵.....	مدت اعتکاف.....		
۳۲۵.....	زمان اعتکاف.....	۳۲۰	درس ۵۶: احکام قضا و کفاره روزه
۳۲۵.....	مکان اعتکاف.....	۳۲۱.....	روزه قضای پدر و مادر.....
۳۲۶.....	خارج شدن از مسجد.....	۳۲۱.....	روزه مسافر.....
۳۲۷.....	روزه اعتکاف.....	۳۲۲.....	حکم روزه مسافر.....
۳۲۷.....	اجازه اعتکاف.....	۳۲۲.....	راه‌های ثابت شدن اول ماه.....
۳۲۸.....	محرمات اعتکاف.....		
۳۲۸.....	مبطلات اعتکاف.....		

پیشگفتار

حوزه‌های علمیه شیعه، وارث میراث ماندگار معارف و علوم آل الله و پاسدار حریم و کیان شریعت و عقاید اسلامی‌اند. این رسالت خطیر، مسؤولیت عالمان دین باور را در عرصه تعلیم و تربیت، چند برابر کرده است. دغدغه‌های همیشگی عالمان متعهد، طلاب و فضلاء دل‌سوز نسبت به اصلاح و غنا بخشی کمی و کیفی شیوه‌ها، متون و الگوهای آموزشی، در راستای بالندگی و پویایی و کارآمدی نظام آموزشی حوزه، ضرورت بازنگری و اصلاح و تدوین و ارائه متون نو و بدیع و کارآمد را مورد تأکید قرار می‌دهد.

البته از یک سو، منزلت و رفعت جایگاه متون درسی در حوزه‌ها و بهره‌مندی از تراث گران‌سنگ و ذخایر ارزشمند متون قویم از صلحای سلف و وزانت و اعتبار مؤلفان آنها ایجاب می‌کند که در بازسازی و اصلاح و تدوین متون درسی، اهتمام و دقت و تأمل خاص و شایسته مبذول گردد و از سوی دیگر، دگرگونی و تحوّل در گرایش‌ها، نیازها، انتظارات، شیوه‌ها و الگوهای تعلیم و تربیت، مسؤولیت متولیان و متصدیان آموزش و پژوهش و برنامه‌ریزی درسی را در حوزه افزون می‌سازد تا به صورت مستمر با آرایه بندی‌ها و الگوها و قالب‌های نو و بدیع و با ارتقای غنای محتوایی به پیرایش و تدوین متون درسی، همت گمارند؛

از این رو مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواهران بر اساس ضرورت‌ها و نیازهای یاد شده، نسبت به اصلاح، بازسازی و تولید متون درسی اقدام و ده‌ها جلد کتاب

درسی را طراحی، تدوین و منتشر کرده است و در این فرایند سعی داشته است که با حفظ اصالت و غنای محتوایی گنجینه‌های ارزشمند برجای مانده از عالمان گذشته، با کاربست تکنولوژی آموزشی و مراعات اصول، معیارها و الگوهای جدید، متونی متناسب با اهداف و در چارچوب برنامه‌ها و سرفصل‌های مصوب و سطح درک و انتظارات فراگیران ارائه کند.

پیمودن این مسیر بلند و طولانی، به مساعدت و حمایت همه جانبه استادان، صاحب نظران، مدیران و طلاب معزز نیازمند است که با ارائه پیشنهادها، نقدها و دیدگاه‌هایشان ما را در بهبودبخشی و طی نمودن درست و صحیح این مسیر صعب و دشوار، یاری دهند.

در این جا فرصت را غنیمت می‌شماریم از تمامی دست اندرکاران این طرح سترگ، به‌ویژه مؤلف محترم این کتاب جناب حجت الاسلام و المسلمین محمدحسین فلاح‌زاده، مدیریت محترم تألیف و تدوین متون درسی و کارشناسان گرانقدر که ارزیابی علمی این کتاب را برعهده گرفتند، قدردانی می‌کنیم و تلاش خالصانه آنان را ارج می‌نهیم.

بِعَوْنِ اللَّهِ تَعَالَى وَ عَلَيْهِ التَّكْلَانِ

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواهران

معاونت آموزش - مرداد ۱۳۹۲